

Nr 244.

Av herr **Ekerot m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 196, med förslag till förordning angående ersättning till landsting och vissa städer samt hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

I nådiga propositionen nr 196 till innevarande riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag till förordning angående ersättning till landsting och vissa städer samt hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

Av § 2 i nämnda förslag till förordning framgår, att ersättningen till hushållningssällskapen skall under åren 1915—1919 utgå med ett grundbelopp av 10,000 kronor till varje hushållningssällskap samt att anslagets återstod skall utgå sålunda, att hälften fördelas efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden inom hushållningssällskapsområdena och den andra hälften efter den övriga folkmängden inom samma område, dock att, därest enligt dessa grunder något hushållningssällskap skulle erhålla mindre än 35,000 kronor, detta belopp tillägges hushållningssällskapet och återstoden av anslaget enligt sagda grunder fördelas mellan de övriga hushållningssällskapen samt att från och med år 1920 skall vad sålunda stadgas tills vidare gälla med den jämkning, att belopp, som utskiftas efter folkmängd, skall med tre femtedelar fördelas efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden och med två femtedelar efter den övriga folkmängden inom hushållningssällskapsområdena.

Sedan år 1907 hava brännvinsmedlen utgått efter folkmängden inom de olika hushållningssällskapsområdena. Beträffande denna fördelningsgrund framhåller departementschefen bland annat följande: »Det

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914, 4 saml. 107 häft. (Nr 244—245). 1

torde icke kunna förnekas, att det nuvarande sättet för fördelningen av nu ifrågavarande medel innebär avsevärda oegentligheter. I synnerhet har uppmärksamheten fästs vid, att detsamma i mycket hög grad gynnar de hushållningssällskap, vilka inom sitt område hava stor stadsbefolkning. — — — Dessa medel äro uppenbarligen avsedda att giva hushållningssällskapen erforderligt ekonomiskt stöd vid fullgörandet av den verksamhet, som är dessa sällskap förelagd. Enligt Kungl. Maj:ts skrivelse den 16 maj 1848 angående allmänna stadganden för hushållningssällskaps inrättande och styrelse förklaras, 'att föremål för hushållningssällskapens verksamhet vore i allmänhet allt sådant, som, inom området av eget län samt utom gränserna av ämbetsmäns och allmänna myndigheters befattning, kan befordra lantbruks- och därmed förbundna näringars gagn och förkovran genom upplysning, efterdömen, uppmuntringar och belöningar.' De den 18 oktober 1910 fastställda, nu gällande allmänna grunderna för hushållningssällskapens i riket organisation uttrycka i sin första paragraf saken sålunda: 'Hushållningssällskaps ändamål är jordbrukets och därtill hörande binäringars ävensom fiskets främjande'. Att i allmänhet stadsbefolkningen och i synnerhet den, som lever samlad i städer av mer betydlig storlek, icke kan i samma mån som landsbygdens befolkning anses såsom exponent för jordbrukets och dess binäringars samt fiskets intressen är uppenbart.»

Av detta departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet framgår, att han anser den nuvarande fördelningsgrunden otillfredsställande. Vi tillåta oss med understrykande av det faktum, som ligger till grund för departementschefens yttrande, hänvisa till en tabell, som återfinnes å sid. 25 av den kungl. propositionen, av vilken tabell framgår, att enligt nuvarande grund för fördelningen, de olika sällskapen erhållit per »jordbruksindivid» belopp, som växlat mellan 62 öre och 158 öre. Då hushållningssällskapens verksamhet, såsom av det förut anförda framgår, avser jordbrukets med binäringar samt fiskets främjande, är det uppenbart, att de medel, som utgöra det viktigaste underlaget för denna verksamhet, varit ytterligt ojämnt fördelade.

Enligt den i kungl. propositionen föreslagna fördelningsgrunden kvarstår denna ojämnhet fortfarande i alltför hög grad. För 1915—1919 skulle enligt det föreliggande förslaget beloppet per »jordbruksindivid» växla mellan 66 öre och 140 öre, d. v. s. det ena hushållningssällskapet skulle för sin verksamhet erhålla mer än dubbelt så mycket per »jordbruksindivid» som det andra. Från år 1920 skulle enligt samma tabell beloppen utgå med lägst 70 öre och högst 130 öre per jordbruksindivid.

Redan dessa siffror visa, att den i kungl. propositionen föreslagna fördelningsgrunden är otillfredsställande. De olika hushållningssällskapen äro för sin verksamhet beroende av dessa medel, och då fördelningsgrunden nu skall fastslås för en lång tid framåt, är det av synnerlig vikt att de sällskap, som hittills varit mindre lyckligt lottade beträffande medel för sin verksamhet, ernå en så vitt möjligt rättvis och i varje fall mera fördelaktig fördelningsgrund. Det bör i detta sammanhang icke förbises att flere direkta statsanslag för jordbrukets och dess binäringars främjande utgå med belopp, som stå i ett visst förhållande till de belopp, som vederbörande hushållningssällskap bevilja för samma ändamål. Saknar vederbörande hushållningssällskap tillräckliga medel för samma ändamål, kommer detta uppenbarligen att ha till följd mindre statsanslag.

I den kungl. propositionen framhålles, att ett stort antal förslag till fördelning av ersättningen för brännvinsmedlen mellan de olika hushållningssällskapen framkommit. Då hushållningssällskapens intressen äro så intimt knutna till landsbygden borde enligt vår uppfattning fördelningen ske med hänsyn till dess befolkning. Häremot kan invändas, dels att vissa befolkningsgrupper å landsbygden icke beröras av hushållningssällskapens verksamhet, dels att vissa, fast mindre delar av städernas befolkning bedriva jordbruk och fiske. Detta förhållande varken bör eller kan bestridas, men å andra sidan bör erinras om, att i de län, där ett större antal städer förekomma, finnes i allmänhet på landsbygden även ett större antal industri- och andra samhällen, varför dessa samhällen i allmänhet icke blott verka utjämnande i sådant hänseende att den fåtaliga jordbruks- och fiskarbefolkningen i städerna mer än uppväges av samhällenas på landsbygden folkmängd utan även i själva verket sätta dessa hushållningssällskap i en beträffande fördelningen gynnsammare ställning än om jordbruks- och fiskarbefolkningen inom hela området låge till grund för fördelningen.

I den kungl. propositionen framhålles, att man vid fördelningen av ersättningsmedlen bör utgå ifrån, att så liten rubbning som möjligt i de olika hushållningssällskapens arbete uppstår genom den nya fördelningsgrunden. Denna synpunkt bör icke förbises, men å andra sidan bör man vid ett förhållande som detta utgå ifrån, att om medlen fördelas i förhållande till landsbygdens folkmängd kan ett mera likformigt och för landet i sin helhet mera välsignelsebringande arbete utföras av hushållningssällskapen än om några få sällskap, som förut haft högre inkomster, på grund av den hittillsvarande ojämna fördelningsgrunden,

skulle genom en fortsättning av de nuvarande eller i det närmaste likartade bestämmelserna fortfarande gynnas på bekostnad av de övriga.

Beträffande det föreslagna grundanslaget, 10,000 kronor till varje sällskap, synes denna bestämmelse kunna utgå, om ett minimibelopp av 35,000 kronor fasthålles.

Den fördelningsgrund vi ansett riktigast överensstämmer i det närmaste med kolumn 6 i bil. A. till statsrådsprotokollet, dock med den ändring, som betingas av ett minimibelopp av 35,000 kronor, till tvenne hushållningssällskap, Gottlands och norra Kalmar läns. Ersättningsbeloppen framgå i övrigt av bifogade tabellbilaga.

I anslutning till ovanstående få undertecknade hemställa,

att riksdagen ville besluta att § 2 i förslag till förordning angående ersättning till landsting och vissa städer samt hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel erhåller följande lydelse:

Vid fördelning av anslag, som av riksdagen beviljas för beredande av ersättning till hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, skall till grund för fördelningen läggas landsbygdens folkmängd inom de olika hushållningssällskapsområdena, dock skall intet sällskap erhålla mindre belopp än 35,000 kronor.

Stockholm den 18 juli 1914.

V. Ekerot.

Sv. Bengtsson
i Norup.

J. Engqvist.

Tabellbilaga.

Beräknad fördelning av hushållningssällskapens brännvinsmedel efter varje områdes landsbygdsbefolkning med minimum av 35,000 kronor.

Hushållningssällskap.	Folkmängd å landsbygd.	Anslag kronor.	Ökning (+) Minskning (—) ¹⁾
Stockholms läns	195,848	98,744	+ 10,035
Uppsala »	97,773	49,296	— 2,801
Södermanlands »	134,724	67,931	— 4,851
Östergötlands »	218,738	110,285	— 8,963
Jönköpings »	169,594	85,507	— 1,065
Kronobergs »	148,466	74,855	+ 12,029
Kalmar läns norra	64,322	35,000	+ 3,885
» » södra	124,702	62,873	+ 2,981
Gottlands läns	45,410	35,000	+ 12,859
Blekinge »	108,383	54,645	— 5,300
Kristianstads »	211,513	106,643	+ 13,665
Malmöhus »	270,166	136,215	— 51,304
Hallands »	113,158	57,053	— 1,583
Göteborgs och Bohus »	193,496	97,558	— 60,435
Älvsborgs läns södra	108,235	54,571	+ 1,251
» » norra	140,057	70,615	+ 7,547
Skaraborgs läns	200,737	101,209	+ 5,061
Värmlands »	222,695	112,281	+ 8,396
Örebro »	170,372	85,899	+ 1,737
Västmanlands »	120,074	60,540	— 3,190
Kopparbergs »	222,745	112,306	+ 16,814
Gävleborgs »	202,733	102,216	— 662
Västernorrlands »	226,145	114,019	+ 11,480
Jämtlands »	112,287	56,614	+ 8,114
Västerbottens »	158,273	79,799	+ 13,438
Norrbottens »	155,351	78,326	+ 10,862
Summa	4,135,997	2,100,000	—

¹⁾ I jämförelse med fördelningen enligt nuvarande grunder efter folkmängden den 1 januari 1914.

